

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СИНЕРГІЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

Матеріали науково-практичної конференції

21-22 червня 2019 року

Харків
«Друкарня Мадрид»
2019

Редакційна колегія:

Л.Г.Омельченко — директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України;

О.Г.Бугайченко — завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва;

Н.М.Роман — кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, член Національної спілки музикантів України

Т65 Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (21-22 червня 2019 року). — Харків : Друкарня Мадрид, 2019. — 398 с.

ISBN 978-617-7845-00-2

До збірки увійшли тези та доповіді, в яких науково обґрунтовуються напрями відтворення й розвитку традиційної культури в умовах глобалізації, висвітлюються проблемні аспекти і концептуальні засади поєднання традиції та інновації в сучасному культурному полі. Висновки та результати досліджень, представлені провідними вченими, педагогами й мистецтвознавцями в ході роботи науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації», яка відбулася 21-22 червня 2019 року в м. Харкові, підкреслюють можливості успішного подолання кризи національної ідентичності на фоні збереження мультикультуралізму й толерантності, модернізуючи їх за допомогою використання сучасних інноваційних засобів.

У конференції взяли участь науковці з різних областей України, а також із Білорусі, Молдови та Китаю. На прикладі української культури та культурному досвіді інших країн, у ході наукової дискусії визначено локальні напрями та стилі, накреслено шляхи збереження традиційної культури в умовах полікультурного суспільства, активізації міграційних процесів та розширення культурно-інформаційного простору. Дослідниками доведено, що модернізація сучасного життя може комфортно співіснувати зі збереженням тотожності й автентичності, демонструючи тим самим синергію традиції та інновації.

Для широкого кола науковців, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями дослідження традиційної культури, її модернізацією, синергією традиції та інновації в українській та світовій культурі в умовах глобалізації.

УДК 008(062.552)

ISBN 978-617-7845-00-2

© Обласний організаційно-методичний
центр культури і мистецтва, 2019
© «Друкарня Мадрид», 2019

Н. Л. Акімова,

народний майстер, методист

Центру дитячої та юнацької творчості №1

Харківської міської ради,

член Національної спілки майстрів

народного мистецтва України

**ШЛЯХИ ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙ
У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ЗРАЗКІВ
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
з досвіду роботи**

У які б часи становлення, відродження чи розквіту держави ми би не жили, важливу роль та відповідальність перед суспільством у вихованні людини несе родина. Особливу увагу українці приділяли вихованню дітей та наданню їм гідної освіти. Виховання базувалося на любові, гідності та честі, повазі до власної думки, власного рішення, працелюбстві. Моє твердження базується на досвіді багаторічної роботи вчителем початкових класів та трудового навчання. Усвідомлення виховання дитини у гідності та повазі до особистості було розпочато ще в дитячі роки, коли разом із батьками, починаючи з 1976 р., ми вирушали в автомобільні подорожі. Нам довелося відвідати першим Крим, Білорусь, країни Балтії, Карелію, міста за полярним колом: Мурманськ, Архангельськ, Ломоносов. Залишилися в моїй пам'яті екскурсії містами «Золотого кільця» Росії, Ленінград, острів Кіжи, Соловецький архіпелаг, Молдова.

Особливе враження на мене справили міста і села західної України. Від спілкування з місцевим населенням, відвідувань музеїв та виставок у мене захоплювало подих. Я дізнавалася про справжню історію життя людей не з книжок, у яких завдяки комуністичному режиму правди не було, а з розповідей людей, яких ми зустрічали під час мандрівок. Звісно, багато речей викликало безліч запитань. Чому такі розбіжності з офіційними даними та розповідями людей? Із часом, а минуло майже 30 років, все потихеньку ставало на свої місця.

Тож від традиції до інновації. Я з власного досвіду можу стверджувати, що завдяки моїй родині, яка своєчасно надала мені можливість познайомитися з культурою та традиціями різних народів, які мешкали на теренах колишнього СРСР, від вміння спостерігати за природою та захоплюватись її красою, шанувати важку працю інших

ЗМІСТ

Н. Л. Акімова	
ШЛЯХИ ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ЗРАЗКІВ ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА з досвіду роботи	3
А. В. Башмакова	
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДОМРОВОГО КОНЦЕРТУ В СЕРЕДИНІ ХХ СТ.	6
Ю. С. Борисенко	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СКАНСЕНІВ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	8
О. Г. Бугайченко	
«ДОВЖЕНКО ФЕСТИВАЛ»: СПРОБА ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ	11
Л. М. Головашкіна	
БУДИНОК-РОБІТНЯ РОДИНИ ГРИВІНСЬКИХ традиції та інновації у творчості митця	14
І. О. Григор'єва	
ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧАСТИНА ФОНОВИХ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.	16
М. О. Давидова	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО АМАТОРСЬКОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	20
О. Й. Денисенко	
СИНТЕЗ ТРАДИЦІЙНИХ СТИЛІСТИЧНИХ НАПРЯМІВ ДЕКОРАТИВНОГО РОЗПИСУ ТА ЇХ ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ У ТВОРЧОСТІ МАЙСТРИНЬ АЛЬОНИ КІЧКІНОЇ ТА АННИ МАТВІЄНКО	26
С. О. Доценко	
ЦИФРОВА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА	31
О. А. Думбур	
«КРИТСЬКИЙ ДІМ» фольклорний музей міста Ханья (Крит, Греція). ...	35
Е. А. Жицкая, С. В. Жицкий	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ФОЛЬКЛОРА В РАБОТЕ ДЕТСКИХ КРУЖКОВ КАК ФАКТОР СОХРАНЕНИЯ ТРАДИЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.	37

В. П. Жуков	
В. І. НІКОЛАЄВ – ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ	40
В. П. Жукова	
КОРИСТУВАЦЬКІ ВЛАСТИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ...	44
О. Л. Заверющенко	
КОНЦЕПТИ ЛЮБОВІ ТА КОХАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ на матеріалі творів Г. Квітки	46
І. Д. Загрійчук	
ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ ЯК КУЛЬТУРНЕ ОБЛАШТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.	52
О. Д. Зіненко	
РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ПОДІЙ КУЛЬТУРНОЇ ТЕМАТИКИ В ЗМІНІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ДИСКУРСУ.	59
П. Б. Зоріна, Л. І. Малюга	
ЕЛЕКТРОННИЙ ДИСК-ПОСІБНИК «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІХ – ХVІІІ СТОЛІТЬ»	67
Г. В. Зуб	
СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО КЕРІВНИЦТВА АМАТОРСЬКИМИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИМИ КОЛЕКТИВАМИ.	69
Ю. В. Іванська	
ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АНСАМБЛЕВОГО БАНДУРНОГО ВИКОНАВСТВА ХАРКІВЩИНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	72
В. Ю. Казаніна	
МОЖЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ Й ЕТНОЕКОЛОГІЇ ЛЮДСТВА: ФЕНОМЕН КРЕМНІЄВИХ ДОЛИН	74
В. В. Казило, Е. Ю. Нечитайло	
РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ В СЕЛ. БУДИ В 20-30 РР. ХХ СТ.	78
В. П. Кіпень	
КУЛЬТУРА, ОСВІТА І МАЙБУТНЄ	81
С. М. Клімакова	
ПЕДОГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ В. Г. СМІЛОВОЇ ЯК ПРИКЛАД СИНЕРГІЇ ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	86

В. П. Жуков,
старший викладач кафедри
музично-інструментальної підготовки вчителя,
заступник декана з виховної роботи
факультету мистецтв
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

В. І. НІКОЛАЄВ – ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ

До 80-річчя з дня народження

Володимир Іванович Ніколаєв (06.03.1939-22.10.2008) відноситься до тих особистостей, про яких говорять тільки в перевершеному ступені. Друзі – як про одного з кращих людей, що жили на землі, колеги та преса – як про музиканта від Бога, найталановитішого диригента, натхненного інтерпретатора музики, майстра оркестровки та інструментовки, учні та студенти – як про Вчителя з великої літери і цим багато що сказано.

Видатний диригент, музикант і педагог, професор Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського народився в місті Полтава в робочій родині. З дитячих років навчався в музичній студії при музичному училищі. Свій творчий шлях розпочав, коли був вже студентом Полтавського музичного училища імені М. В. Лисенка (1954-1958), після якого вступив до Харківської державної консерваторії на оркестровий факультет (1958-1963). У класі диригування навчався у відомого диригента і педагога Костянтина Леонтійовича Дорошенка. Здобуваючи найширшу музичну освіту, він не оминав жодної прем'єри оперних вистав та концертів симфонічної музики, захоплювався літературою та образотворчим мистецтвом. Талант та безмежна працелюбність стали запорукою успіху на шляху до вершин професійної майстерності.

Досвід формувався та вдосконалювався під час роботи диригентом оркестру Харківського державного театру музичної комедії (1962-1964), де В. І. Ніколаєв працював диригентом-постановником (ще студентом п'ятого курсу Харківської державної консерваторії), готував прем'єри та диригував усіма оперетами та музичними виставами, які йшли на сцені. Він став постановником першої в історії

театру дитячої оперети П. Вальгардта «Кошкин дом». Помітною творчою роботою стала постановка під його керівництвом дитячої опери Ц. Кюї «Кот в сапогах», за участю учнів Харківської дитячої музичної школи № 9 імені В. Сокальського, яка відбулася на сцені Харківського академічного театру опери та балету імені М. В. Лисенка.

В. І. Ніколаєв має значний творчий доробок. Репертуар його диригентської інтерпретації – 8 опер та 15 оперет, велика кількість творів сучасних українських композиторів, серед яких твори харківських композиторів: В. Борисова, Д. Клебанова, О. Стеблянка, П. Гайдамаки, М. Стецюна, І. Польського, Т. Кравцова, В. Бібіка, І. Ковача, В. Підгорного, В. Золотухіна, В. Птушкіна.

Працюючи у творчих колективах, він гастролював у багатьох містах України: Одесі, Луганську (Ворошиловграді), Миколаєві, Києві, Полтаві та інших, зробив фондові записи на Українському державному та Харківському обласному телебаченні. Під керівництвом В. Ніколаєва було записано музику до багатьох вистав харківських театрів: театру ляльок («Смеліно щастя» В. Бібіка), театру юного глядача («Іван да Мар'я» Д. Клебанова), театру ім. О. С. Пушкіна (В. Птушкіна); музику І. Ковача до документальної кінострічки «Екатерина Твердохлеб».

В. Ніколаєв працював у творчій співдружності з провідними виконавцями міста Харкова: народними артистами СРСР Е. Червонюком, М. Манойло, народними артистами України: І. Яценко, Д. Пономаренко, Р. Уманською, В. Маноловим, В. Самарцевим, А. Романовською, заслуженим діячем мистецтв України: Ф. Ковоєм, Л. Маргаріусом, заслуженими артистами України: М. Свирською, Є. Холодовим, солісткою Державного академічного Великого театру СРСР, заслуженою артисткою РРФСР І. Журиною, зарубіжними гастролерами.

Інший напрям диригентської діяльності В. І. Ніколаєва – робота зі студентськими оркестрами (симфонічними та народних інструментів). Із 1964 р. він викладав у Харківському музичному училищі імені Б. М. Лятошинського, з 1965 р. працював викладачем кафедри народних інструментів Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського, старшим викладачем (1971), доцентом (1987), професором (1992). Під його керівництвом оркестр народних інструментів музичного училища (1978-1984) двічі ставав лауреатом 1-ої премії на оглядах-конкурсах творчих колективів навчальних закладів України. Працюючи з симфонічним оркестром оперної студії Харківського інституту мистецтв (1983-1989) був диригентом-постановником опер О. Даргомижського «Каменный гость» (1983) та П. Чайковського «Евгений Онегин» (1988).

У Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського майже 30 років він був деканом заочного (1973-1986 та 1989-2008) і музично-виконавського (1986-1989) відділень, у 1982-1983 та 1989-1990 рр. очолював кафедру хорового диригування, керував у 1992-2008 рр. секцією диригування на кафедрі народних інструментів та одночасно був активним громадським діячем: секретарем партбюро Харківського інституту мистецтв імені І.П. Котляревського, двічі обирався депутатом Держинської районної ради міста Харкова, був членом національної Всеукраїнської музичної спілки (президент регіональної Асоціації оркестрів народних інструментів) та Спілки театральних діячів України, нагороджений Почесними грамотами Міністерства культури, Міністерства освіти України.

На кафедрі народних інструментів професор виховав більше ніж сто випускників, серед яких лауреати та дипломанти міжнародних та національних конкурсів.

В.І. Ніколаєв мав найвищий авторитет серед професіоналів музикантів, його систематично запрошували до складу журі музичних конкурсів національного та міжнародного рівня. Він є автором «Методичних рекомендацій для студентів музичних навчальних закладів з класу домри та диригування» (1983), Програми для музичних училищ «Оркестровий клас» для студентів відділень народних інструментів (1987), перекладень симфонічних творів для двох фортепіано, що призначені для використання у класі диригування.

Цінною також є його діяльність із професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва для загальноосвітньої школи в педагогічному вищому навчальному закладі. Як один із відновлювачів і диригент студентського оркестру народних інструментів домрово-балалаєчного складу на факультеті Мистецтв (музично-педагогічному) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (1990-2008), він приділяв особливу увагу створенню спеціального репертуару для навчального оркестру. Завдяки наполегливій, кропіткій роботі сформувався згуртований колектив, який здатен оволодіти різноманітним і цікавим оркестровим музичним матеріалом. Оркестр багаторазовий лауреат творчих змагань, у 2000-му р. йому присвоєно почесне звання «Народний самодіяльний колектив профспілок України», він справедливо вважається одним із кращих оркестрових колективів закладів освіти України.

Багато зусиль і часу В.І. Ніколаєв віддавав роботі з самодіяльними колективами: керував оркестром народних інструментів Палацу

культури Харківського тракторного заводу (спільно з Б.О. Міхєєвим), оперним театром обласного Будинку профспілок, із яким став лауреатом огляду-конкурсу самодіяльних театрів. Його сценічними майданчиками й естрадою на чолі тих творчих колективів були оперний театр, філармонія, палаци культури, цехи заводів і фабрик, клуби підприємств, навчальних закладів і військових частин, радіо, обласне й республіканське центральне телебачення.

Є імена, які важко промовляти в минулому часі. Світло душі людини живе в її творчості, передається людям разом із спадщиною діла її життя. У В.І. Ніколаєва це оркестрові редакції, обробки та інструментовки творів різних музичних форм, стилів і жанрів, добір оркестрового та ансамблевого репертуару, науково-методичні роботи, практичні рекомендації та багато іншого. Творчий доробок Майстра чекає на свого дослідника.